

INATSISARTUT

Ilaqutariinnermut Ataatsimiititaliamut

Ulloq: 5. oktober 2015

Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pillugit isumaqatigiissutaata ilanngunneqarnissaa pillugu kingusinnerpaamik 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnermi Inatsisartut inatsisaattut siunnersuuteqaqqullugit Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut pillugu .

Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pillugit isumaqatigiissutaata Inatsisartut inatsisaattut ilanngunneqarnissaa pillugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut (UPA 2015/33) upernaakkut ataatsimiinnermi Ilaqutariinnermut Ataatsimiititaliamut suliassanngorlugu innersuunneqarpoq.

Inatsisinut Ataatsimiititaliaq aalajangiiffigisassatut siunnersuummut aammalu allanguutissatut siunnersuummut siullermeerinninnermi Naalakkersuisunit saqqummiunneqartumut tunngaviusunik oqaaseqaatissaqarnersoq Ilaqutariinnermut Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliqaarnerminut atatillugu Inatsisinut Ataatsimiititaliamut apeqqutigaa.

Tamatuma kingorna Naalakkersuisunit saaffiginnissummik Ilaqutariinnermut Ataatsimiititaliaq tigusaqarpoq, tassani pissutsinik marlunnik, Naalakkersuisut naliliinerat malillugu aalajangiiffigisassatut siunnersuutip akuersissutigineqannginnissaanut tunngaviusinnaasunik, Naalakkersuisut erseqqissaateqarlutik. Saaffiginnissutip taassuma assilineranik Inatsisinut Ataatsimiititaliaq Ilaqutariinnermut Ataatsimiititaliamit tigusaqarpoq, taamaallutik paasissutissat taakku Inatsisinut Ataatsimiititaliap isumaliutersuutaanut ilanngunneqarsinnaaqqullugit.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuut pillugu

Siunnersuutip nassatarisaanik Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pillugit isumaqatigiissutaata ilanngunneqarnissaa pillugu kingusinnerpaamik 2016-imi ukiakkut ataatsimiinnermi Inatsisartut inatsisissaannik siunnersuummik saqqummiusseqqullugit Naalakkersuisut peqquneqassapput.

Siunnersuummut tunngavilersuutini ilaatigut ima paasissutissiisoqarpoq:

Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pillugit isumaqatigiissutaat Kalaallit Nunaannut atuutilersumik 1992-imi atortussanngortinneqarpoq tamannalu pillugu isumaqatigiissummik eqqortitsinissaminut Kalaallit Nunaat ukiut 22-t sinnerlugit pisussaaffeqarsimalluni.

Manna tikillugu taamaasiortarsimavugut isumaqatigiissummi pisussaaffiusunut naapertuut-tussanngorlugu inatsisiliortarnerput tulluarsarniartarsimallugu.

INATSIARTUT

Kisianni naliliineq kingulleq malitseqartillugu Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit ataatsimiititaliaa innersuussummini inassuteqarpoq isumaqatigiissummi pisinnaatitaaffiusut tamarmik nammineq inatsisiliornitsinni inatsisitigut qularnaarneqarsinnaaqqullugit isumaqatigiissut ilanngunneqassasoq (tassa imaappoq isumaqatigiissut tamakkiisumik immikkut inatsimmut allanneqassasoq).

- Inuit pisinnaatitaaffiit tunngassuteqartutigit ilanngunneqarneq il.il. pillugit Inatsiseqarnermut ministereqarfik 2014-imi isumaliutissiisummik saqqummiussaqaarsimavoq. Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat Danmarkimit ilanngunneqartariaqannginneroq ataatsimiititaliap ilaatigut oqaluuserisussaasimavaa.

Ataatsimiititaliami ilaasortat tallimat naalakkersuisunik (ministereqarfinnik il.il.) sinniisuupput tamannalu pillugu isumaqarput apeqqummi tassani inassuteqaateqannginnissaq eqqortuliornerpaaffiussasoq naalakkersuisut isummernissaminnut isumaliutissiisummik saqqummiussinissaq utaqqimaarmassuk. Ataatsimiititaliami ilaasortat sinnerisa quliusut akornanni ilaasortat arfinillit amerlanerussuteqartut inassutigivaat isumaqatigiissut ilanngunneqassasoq.

- Islandip, Finlandip aamma Norgep Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaat tamakkiisumik namminerisamik inatsisiliornerminnut ilanngussimavaat – Sverigelu taamaaliussamaarpoq.

Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat pillugu

Aalajangiiffigisassatut siunnersuummut allannguutissatut siunnersuummik imaattumit Naalakkersuisut saqqummiussipput:

”Naalakkersuisut pisussaaffilerneqassasut nalilersuiffigissagaat Naalagaaffiit Peqatigiit Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Aalajangersagai eqqarsaatigalugit oqartussaassuseqarfinnit assigiinngitsunit qanoq naapertuutsigisumik imaqarnersut misissuiffigissallugit. Nalilersuineq taanna Inatsisartut 2017-imi upernaakkut ataatsimiinnissaanut kingusinnerpaamik nalunaarusianngorlugu saqqummiussiffigineqassaaq.”

Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuut imatut tunngavilersorpaat:

- Taamani nunarput Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit aalajangersakkanut malinnaatitsinialerniarluni aalajangermalli, tamatuma kingorna nunatsinni inuiaqatigiit annertuumik ineriartoriusimapput. Taamaattumillu piffissanngorsimavoq sukumiinerusumik nalilersuiffigissallugu, maleruagassat oqartussaassuseqarfinnut assigiinngitsunut attuumassuteqartut qanoq naapertuuttuutiginersut misissuiffigissallugit. Taamaasioreernikkullu aatsaat alloriarfigissallugu nunatta inatsisaanni sutigut allannguisariaqarneq pisariaqarnerpaajunersoq, pisariaqartitsinerpaaffiillu Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Aalajangersakkanut naapertuuttunngorsaavigissallugit. Nalilersuinerni Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit aalajangersakkat avataanniittut aammalu nalunaarusiortarnerni ilaatinneqarneq ajortut, Nunatta 1992-miilli peqataalerneraniilli aaqqiivigissallugit sorliit amigaataanersut misissuillaqqissaarfisariaqarpai. Taamatulli suliniuteqarneq sukumiisumik nalilersuiffigineqartariaqarpoq.

Inatsisinut Ataatsimiititaliaq tamanna pillugu imatut oqaaseqassaaq:

INATSIARTUT

Nunap isumaqatigiissummik ilanngutsitsinissamik isumaliuuteqartup, taamaaliortoqannginnerani nunami namminermi suliassa qarfirmut inatsisiliaminik misissiusarnera nalinginnaasuuvoq, tamanna nunami namminermi inatsisiliat isumaqatigiissutip pisussaaffiliissutaanut naapertuuttuuneri qulakkeerniarlugit.

Pisumili uani isumaqatigiissut 1992-imi Kalaallit Nunaannut atortunngortinneqarpoq, taamaalillunilu Kalaallit Nunaat isumaqatigiissutip pisussaaffiliissutaanik ukiut 20-t sinnerlugit naammassinnittussaataitaareerpoq.

1992-imi isumaqatigiissummik ilanngunnerup kingorna ineriartorneq pisimasoq eqqarsaatigalugu meeqqat pillugit isumaqatigiissummik tunngatillugu pisussaaffitsinnut inatsisiliatta atuuttut naapertuuttunngortinnissaat siunertaralugu taakku misissorneqarnissaat pisariaqarsinnaanerarlugu Naalakkersuisut naliliinerat Inatsisinut Ataatsimiititaliap tusaatissatut tiguva.

Taamaattorli taanna Inatsisartut inatsisaattut ilanngutsissallugu toqqarneqaralarpat toqqarneqanngikkalarpalluunniit, Kalaallit Nunaat isumaqatigiissummik malinninnissamut pisussaaffeqarmat, Inatsisinut Ataatsimiititaliap erseqqissaatigiissallugu tunngavissaqartippaa. Taamaattumik Inatsisit atuuttut meeqqat pillugit isumaqatigiissummik qanoq naapertuutsiginerat pillugu apeqqut, isumaqatigiissutip Inatsisartut inatsisaattut ilanngutsinneqarnissaat eqqarsaatigalugu tunngavimmigut pingaaruteqanngilaq.

Naalakkersuisuniit tapiliullugu paasisutissat pillugit

Naalakkersuisut tamatuma kingorna Ilaqutariinnermut Ataatsimiititaliamut saaffiginnillutik pissutsinik marlunnik, Naalakkersuisut naliliinerat malillugu aalajangiiffigisassatut siunnersuutip akuersissutigineqannginnissaanut tunngaviusinnaasunik erseqqissaateqarsimapput.

Oqartussaaffiit ilaasa Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pillugit pisinnaatitaaffiini pineqartut nunatsinnit akisussaaffigineqalersimanninnerat pissutigalugu, apeqqutit ilaat danskit naalagaaffiata oqartussaaffigisaannut suli ilaapput. Oqartussaaffiit assigiingitsut aammalu Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqanut aalajangersagaannut tunngassuteqartut suli nunatsinnit tiguneqarsimatinnagit, periarfissaqanngilagut illuatungaannarsiorluta pineqartut piliugit inatsisiliorniarsarinissamut.

Aalajangersakkani pineqartut inatsisinnorlugit akuersissutigissagaluarutsigit taava inatsisit toqqammavigalugit suliassiissutit eqqartuussivinnut suliassiissutigineqartalissagaluarput, Naalakkersuisunullu suliakkiissutigineqarsinnaassanatik.

Taamatut ittunik malitassanngortitsilluni aalajangersaasoqassagaluarpat, taava tamakku eqqartuussivinnit isummerfigisassanngortinneqartassagaluarput tamatumanilu Naalakkersuisut periarfissinneqassanatik suliakkiissutigineqartut piliugit isummersuuteqarnissaminnut. Allatut oqaatsigalugu Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pillugit pisinnaatitaaffigititai Inatsisartut inatsisaattut naqissusiivigineqassagaluarpata, tamanna imatut isumaqassaaq Kalaallit Nunaata oqartussaaffigisami ilai danskit oqartussaassuinut suliakkiissutigisalissagaluarai.

Inatsisinut Ataatsimiititaliaq tamanna pillugu imatut oqaaseqaateqassaaq:

Soorunami Namminersorlutik Oqartussaaf suliassa qarfinnut tigoriikkanut taamaallaat inatsisiliorsinnaapput.

INATSISARTUT

Tamanna Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pillugit isumaqatigiissutaannik Inatsisartut inatsisaattut Inatsisartut ilanngussisinnaanerannut mattussilluinnarnersoq Inatsisinut Ataatsimiititaliamit ilisimaneqanngilaq.

Tamatumunnga sanilliullugu europamiut Inuit Pisinnaatitaaffiinut Isumaqatigiissutaat inatsimmut (Folketingip) ilanngutsinneqarsimasoq, Kunngillu peqqussutaatigut Kalaallit Nunaannut atortuutinneqartoq Inatsisinut Ataatsimiititaliap maluginiarpa.

Apeqqutaavorli assersuutigalugu isumaqatigiissutip isumaqatigiissummi aalajangersakkat Namminersorlutik Oqartussat oqartussaaffisa avataaniittut minillugit ilanngutsinneqarsinnaanersoq (pingaartumik immaqa oqartussaaffiit ilaqutariit pisinnaatitaaffiinut, eqqartuussiveqarnermut illersornissamullu tunngassutillit). Imaluunniit assersuutigalugu Inatsisartut inatsisaat taamaallaat suliassa qarfinnut Namminersorlutik Oqartussat inatsisiliorfigisinnaasaannut atuuttuunera pillugu aalajangersagaq aallarniutitut ikkunneqarsinnaavoq – tamanna soorlu pisortat ingerlatsineranni suliassat suliareqartarnerat pillugu Inatsisartut inatsisaanni § 1, imm. 1, imatut aalajangersaasoq; Inatsit una Namminersornerullutik Oqartussani kommuninilu pisortat ingerlatsinerisa ilaanut tamanut atortuuvoq (taamaalillunilu Kalaallit Nunaanni Naalagaaffiup oqartussaaffiinut atuunnani).

Pissutsimut Naalakkersuisunit Ilaqutariinnermut Ataatsimiititaliamut maluginiarquneqartup aappaanut tunngatillugu, tamanna itisiliivigineqarsinnaasoq Inatsisinut Ataatsimiititalia isumaqarpoq.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap paasinninnera malillugu meeqqat pisinnaatitaaffiinut tunngatillugu eqqunngitsuliornerit suulluunniit inatsisini tunngaviusuni § 63 malillugu eqqartuussisunut tunniunneqarsinnaapput. Soorluttaaq ataatsimiititaliap paasinninnera malillugu isumaqatigiissutip Inatsisartut inatsisaattut ilanngunneqarnerata Naalakkersuisunut naammagittaalliteqartoqarneranut atatillugu meeqqat pillugit isumaqatigiissutip innersuussutigineqarsinnaanera allannngortinnaviangikkaa.

Inussiarnersumik

Anders Olsen

Inatsisinut Ataatsimiititaliap Siulittaasua